بەشی دووهەم

خوێندنەوەکان..

هەندێ خەتی پێچاوپێچی ڕەش و سپی

(گەشتێک بەجیهانی مانای تابلۆکانی ولیم هاینەسن)دا

خوێندنەوەی یەکەم

ولیم هاینەسن لە تۆرس هاون، پایتەختی کۆمەڵە دوورگەی «فیوئۆرا» (دوورگەی پەز) لەو شوێنەی دەریا نهێنییە ئەبەدییەکانی خۆی دەپارێزێ، لە دایکبووە. لە باوەشی تەم و تاڤگە و دەریادا گەورە بووە و گوێچکەشی بەناڵەی کەشتییە ماندووە لە دوور ڕا هاتووەکانی هەندەران، کە ماوە ماوە لە ئاسۆوە بەرەو بەندەری خانە ڕەنگینی تۆرس هاون دەهاژۆن و دەستە دەستە بێگانەی نامۆی هەمەڕەنگ و ڕەگەز دەکەنە میوانی وڵات، گۆش کراوە.

بۆ ئەوەی مرۆڤ ئەم دوورگانە بناسێ، نەخشە چاپکراوەکانی جیهان هیچ یارمەتییەکی نادەن. ئەم وڵاتە لە نەخشەدا هێندە بچووکە، هێند دوورە دەستە، کە گەڕانەوە بۆ نەخشەکان بیری سەفەرمان لەسەردا دەمرێنن.. بەڵام نابێ هەموو کاتێ بڕوا بەنەخشەکان بکرێ، نەخشەکان تەنیا کۆمەڵێ خەتی پێچاوپێچن، نە نوێنەری ناسنامەی وڵاتێک دەکەن، نە هی سروشتی مەڵبەندێ.

سەفەر خوێندنەوەی کتێبێکە تۆی خوێنەر، بەڕێبوارێک دەچی هەر جارەی تێپەڕینت بەشار و مەڵبەندێکا، شتی تازە و ڕازی نوێت بۆ ئاشکرا دەبێ، هەر گوزەرکردنێکت لە حوکمی ئامادەبوونێکی زیندووە لە ماهییەتی جوانی ئەو دیمەنانەدا کە ناشێی بەجارێک و دووجار، بەخوێندنەوەیەک و دووبارە خوێندنەوەیەکی تر دەرک بەڕازیان بکرێ.

سەفەر خوێندنەوەیەکە لە دەرەوەی جەنجاڵی، هەر وەکو چۆن خوێندنەوەش

سەفەرێکە لە تەنیاییدا، ڕۆلان بارت ئامۆژگاریمان دەکا، لە پێناوی خوێندنەوەدا پێویستە لاپەڕ و گۆشەگیر بین و مارسێل پرۆست، ئەو سوڵتانی خەیاڵە، ئەم ساتە وەختەی ناو نا خۆبەندکردنی ناو کەشتی و نووسی: «وەختێ مناڵ بووم، چارەنووسی هیچ کامێ لە پێغەمبەران بەلامەوە لە چارەنووسی (نووح) دەردەدارتر نەبوو کە گەرداو ماوەی چل ڕۆژان لە کەشتیدا دەستبەسەری کرد، منیش لەوەو دوا زۆربەی کات نەخۆش و بیمار بووم و ڕۆژگارێکی زۆر لە «کەشتی»یەکەمدا مامەوە. ئەو دەمە تێگەیشتم کە نووح نەیتوانیبوو هیچ کاتێ جیهان بەو باشییە ببینێ کە لە کەشتیدا دیتبووی. هەرچەندە «کەشتییەکەی تەنگ و داخراو، زەویش تاریکە سەڵات بوو».

بارت و پرۆست، جەخت لەسەر مەسەلەیەک دەکەن: بینینی جیهان و دەوروبەر بەشێوەیەکی تر بەمەرجێ بتوانین لە «کەشتییە»کەماندا خۆمان تەنیایی چێژ وەرگرتن لە شتەکان و دیمەن و دیاردەکان بکەین. کەشتی پەنجەرەیەکی ترە بەرەو جیهانی بێبڕانەوەی هەندەران و خەیاڵ، ئەو هەندەرانەی تەنیا نەهەنگەکان بۆیان هەیە تیایدا لە خۆیان بایی بن. لە ناوەڕاستی دەریادا، مرۆڤ بوویەکی هێندە بێدەسەڵاتە لە خەیاڵکردنەوەی گەیشتن بەکەنارەکان زیاتر هیچی تری لە دەست نایەت. بەڵام ئەی خەیاڵکردنەوە بۆخۆی دروستکردنی جیهانێکی تر نییە؟ یاخود دوا دەسەڵات نییە بۆ دەست بەسەراگرتنی جیهان؟

***

لە کەشتیدام وگوێیەکانم ئاخنیون تا چیدی لە غەڵبەغەڵبی گەشتکەرە

سەرخۆشەکاندا خۆمم لێ ون نەبێ. دەمەوێ جەستەم بۆ نیگای خەنجەرینی دەوروبەر جێبهێڵم و نیگام ئاراستەی ئەو دیمانانە بکەم کە دەشێ لە چوارچێوەی نیگادا بۆ ساتەوەختێکیش بێ، سەقامیگر بکرێن: دەقی نیگا، دەمەوێ بەخەیاڵکردنەوە لەم سەفەرە کە بۆ من لە حوکمی گەڕان بەشوێن ئازیزان و نیشتمانێکدا بوو، لەزەتێک ببینمەوە تا بتوانم بەهۆیەوە لە تەماشای بێ نیشانە لە جەستە و ڕۆحم هەڵچەقیوی تۆریستەکان دابڕێم و لە خەونێکدا نغرۆ ببم، بێداربوونەوەی نەبێ، مەگەر ئەو کاتەی ناڵەی کەشتی ماندووی گەیشتوە کەنار، بێدارم کاتەوە..

***

تابلۆکانی شاعیر و هونەرمەند و ڕۆماننووس ولیم هاینەسن دێنمە پێش چاوی خۆم و بەبێ ئەوەی بیۆگرافی ساڵەکانی ژیانی ئەم میتافیزیستە بکەمە پەیژەی سەرکەوتن، نۆمایەکی گشتی و هەندێ جار گەورەکراوی ئەم تابلۆیانە یادداشت دەکەم، تا لەم ڕێگایەوە هەم توانیبێتم لە ساڵژمێری میکانیانەی ژیانی هونەرمەند ڕزگار بم و زیاتر پەل بۆ ڕۆحی هونەری بەرهەمەکان بهاوێم، هەم لە جوانترین و بەچێژترین حاڵەتیش بدوێم کە دەشێ سەفەر «نەک ڕوانینە نەخشەکانی دونیا» پێمان ببەخشێت.

لەبەرچاومدا سێ تابلۆی ڕەنگیی لە قەبارەی کارتپۆستال چاپکراودا ڕیز دەکەم کە لە یەکێ لە بنکە تۆریستییەکاندا کڕیومن. دەمەوێ لەسەر کاغەزە خەتدارەکەی بەردەستم هەندێ بیرۆکە بنووسمەوە کە هەم دەلالەتی مانای تابلۆکان بەخۆیانەوە بگرن و هەم ئەو دەلالەتەش کە ئەگەر من ئەو تابلۆیانەم کێشابان، چۆنم دەکێشان، هەوڵی ئەوەم نییە لە ڕێگەی ئەم نیگاکردن و نووسینەوە واقیعی بەرهەمەکان زیندوو بکەمەوە، چونکە ئەوە بەکارێکی بێهوودەی ڕەش و سپی دەزانم.. ڕەنگبێ زیاتر بمەوێ جیاوازی لە نێوان ئەو جۆرەی ڕوانیندا پێشان بدەم کە مرۆڤ وەک گەشتکەر (تۆریست) لە ماوەی گەشتەکەیدا دەبێتە خاوەنی و ئەو ڕوانینەش کە هەیەتی. ڕوانینی گەشتکەران هەمان ڕوانین نییە کە مرۆڤ لە واقیعدا

هەیەتی، ڕوانینی تۆریستانە ڕوانینێکی سارد و کاتییە و ناکرێ لەسەر ئەو ئاستەی ڕوانینەوە لە جیهانبینی و ڕادەی چێژوەرگرتنی ئەو مرۆڤە تێبگەین، لە کاتێکدا ڕوانینی مرۆڤ لە دەرەوەی خواستی تۆریستانە، ئاکامی شێلگیرتر لەسەر بیر و ئەندێشەی هەمان مرۆڤ دەدا بەدەستەوە، گوتوویانە: تۆریست هۆی ئاڵوودەبوونی کولتوور و شارستانییەتە. هەروەکو چۆن دوکەڵی کارگەکانیش دەبنە هۆی پیسبوونی ژینگەی دەوروبەر.

ئەم نووسینە لەسەر سنووری دوو ڕوانیندا هاتۆتە بەرهەم: نە وەک تۆریستێ بەلای جیهانی ڕەنگەکانا تێپەڕ دەبێ و دەبێتە هۆی ئاڵوودەبوونی کولتوور، نە بانگەشەی خوڵقاندنی دیدگایەکی ئازادیش لەسەر واقیعییەتی بەرهەمەکانەوە دەکا. بەکورتی هەوڵدانێکە بۆ ڕوانینی سێهەم، پرسیارێکە بەرەو ڕووی خۆمی دەکەمەوە: ئایا من توانیم ببمە تۆریست؟ ئایا پەنابەرێکی خۆرهەڵاتی دەتوانێ ببێتە هۆی ئاڵوودەبوونی کولتوور و شارستانییەت؟ پێم وایە ڕاکردن لە وەڵامی ئەم پرسیارانە بوو، کە ئەم نووسینەی هێنایە بەرهەم. هەرچەند خودی نووسینەکەش هەرگیز نەبوو بەوەڵام.

تابلۆی یەکەم

سەرەتا دەڵێم، ئەوی پێشتر بۆ ناسینی وڵاتێک ڕەتم کردەوە ڕوانینە نەخشەکان ( ) ، چونکە نەخشەکان «کۆمەڵێ خەتی پێچاوپێچن» ، هەمان شتە کە ئەوەتا بۆ ناسینی تابلۆکان پەنای بۆ دەبەم. تابلۆکانیش وڵاتێکن ناکرێ لە ڕێگەی خوێندنەوەی هەندێ یادداشتەوە پەی بەڕازی مانایان ببرێ. هەرچەندە ئەو یادداشتانە بەمەبەستی پەی بردن بەنهێنییەکی ئەو ڕازەش نووسرابن، چونکە هێشتا جیاوازییەکی ئەوتۆیان لەگەڵ خەتە پێچاوپێچەکانی نەخشەدا نییە. بۆ بینینی نیشتمانە دوورە دەستەکان چەندەمان پێویستی بەخۆ تەنیا کردنی نێو کەشتییەکان هەیە، بۆ پەی بردن بەڕازی وڵاتی تابلۆکانیش ئەوەندە.. بەڵام ئاه.. تابلۆکان وڵاتی کەنار و

دالّدەن، ئایا دەکرێ پەنایان بۆ نەبەین، ئەگەرچی تەنیا هۆکارێکی ئەو پەنابردنەش «خەتە پێچاوپێچەکانی نووسین» بێ؟

خەتی پێچاوپێچی یەکەم:

لە ئاسۆی چیا دوورەدەستەکانەوە: خۆر ئاوا دەبێ. لەبەر دوا تیشکی خۆرا: مرۆڤ. ڕووتی ناسنامەی مرۆڤە. مرۆڤ لەم جیهانەدا نە بەهۆی جیاوازی ڕەنگی پێست و موویەوە نە بەهۆی پلەی کۆمەڵایەتییەکانەوە دەناسرێتەوە. سادەیی و سەما، ڕامان و هەڵوێستەی مرۆڤی ئەم تابلۆیانە لە جەرگەی سرووشتی کراوەدا، دەمانگێڕنەوە بۆ سەرەتاکانی ژیانی ئینسان، تقووسی ئەو خێڵانەمان بیر دەخەنەوە کە هێشتا لە نێوان خۆیان و سرووشتدا هەستیان بەجیاوازی نەدەکرد. ئەم ئەندێشەیە لە سەرجەمی کارەکانی هاینەسن دا ئامادەیە و هەر ئەمەش وای کردووە لە نێوان ڕۆمان و تابلۆکانیدا هەست بەدابڕانێکی ئەوتۆ نەکرێ، جیاوازییەک کە دەکرێ لە

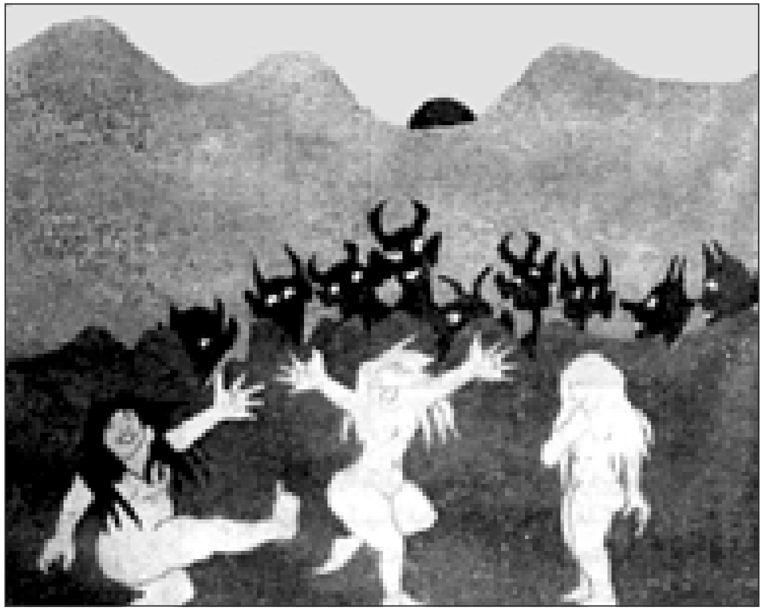

تابلۆی یەکەم

نێوان شیعر و تابلۆکانی ئەم هونەرمەندەدا هێمای بۆ بکرێ، ڕەگەزی «خاک»ە و خاک لە شیعرەکانیدا ئامادەیە و هەموو جوانییەکی سرووشت دواجار جوانیی خاکە. بەڵام لە تابلۆکانیدا چارەنووسی خاک دراوەتە دەست ساتەوەختەکان، کە ئەم بێ چارەنووسییەش لە دەروونی خاک خۆیدایە، چونکە قابیلی توانەوە و کەمبوونەوەیە: توانەوەی خاک لە ئاودا.

نیشتمانی هونەرمەند لە شێوەی کۆمەڵە دوورگەیەکی بچووکی لێکدابڕاودا، هەمیشە ئەو پرسیارەی هێناوە بەمێشکیدا، ئایا چ هێزێک زامنی نغرۆ نەبوونی ئەم نیشتمانە لێک دابڕاوە دەکا؟ ئەمەش پرسیارێکی ماقووڵە و جگە لە بونیادە میتۆلۆژییەکەی بونیادێکی مێژوویيشی هەیە: لە جەنگی یەکەمدا، هەر تەقینەوەیەکی تۆپەکانی ئینگلیز، هاوشان بوو بەلەناوچوونی پارچەیەک لە نیشتیمانی شاعیر.. لە ڕۆژگاری ئەمڕۆشدا بورجی کۆنترۆڵی هێزی سەربازی ئەمەریکا لەسەر بەرزترین لوتکەی ئەم مەڵبەندە جەخت لەسەر زیندوێتی هەمان پرسیار دەکاتەوە. کەواتە نەبوونی دەلالەتی خاک لە ناو تابلۆکاندا بۆتە هۆی بەهێز کردنی دەلالەتی ئاو. ئاو لەم دوورگە بێ چارەنووسانەدا، دوا سەرچاوەیە، هەم ژیان دەبەخشێ و هەم ترسی مەرگ دەخاتە دڵەوە. دوالیزمی ژیان و مەرگیش بەمانای فراوانی ئەم وشانە لە جیهانبینیی هونەرمەنددا هەستی پێدەکرێ. «ئولە یاکوبسن» لەم بارەیەوە دەڵێ: «مەرگ ئەم هونەرمەندەی ناچار کردووە بژیی»[١]؛ ژیانیش «ئاو»ە لە هەموو حاڵەتەکانیدا؛ چ ئەو دەمەی مەند و کەنارگیرە و، چ ئەوکاتەش بەدڕندانەترین شێوە قەدی تەختەیی کەشتییەکان لە نێوەندی شەپۆلا دەهاڕێ و دەیانکاتە خۆراکی نەهەنگ و ماسییەکان!

خۆرئاوابوون، هەروەکو چۆن ئاهی حەسانەوە و تێپەڕینی ڕۆژێکی ژیان بەمرۆڤ دەبەخشێ، ئاوهایش ترسی شەوێک، یان ئەو ساتەوەختەیش دەخاتە دڵەوە کە نەناسەکان دێنە سەرپەردەی بوون و خۆیان لە ژیانی ئینسان هەڵدەقورتێنن. مرۆڤ گەر ناچاریش بێ بەژیان، هێشتا نابێ لە مەرگ بێخەم بێ، بۆیە لە نێوان ئاوابوونی زەمەنێک و ئامادەیی مرۆڤ بۆ

چوونە ناو زەمەنێکی ترەوە، مەرگ وەکو کۆمەڵێ ڕوخساری ددانگرِ بەچاوە زەقەکانی دەڕوانێ. ئەم ئامادەییەیەی مەرگ لە ڕوخساری مرۆڤی نێو تابلۆکاندا دیار نییە. بەڵام ڕامانی ئەم مرۆڤە لە گەرمەی سەما و گۆڤەندی ئێوارانـدا. بەڵگەی ئاگاداربوونی ئەو مرۆڤەمان لە ئاست هەبوونی بێگانە و نەناسدا بۆ دەخاتە ڕوو.

لە گەرمەی سەمای ئێواراندا، یەکێک لە سەماکەران ڕوو وەردەگێڕێ و لە سەماکردن دەوەستێ، دەبێ بەدوو بەش: بەشێکیان ڕوو دەکاتە مەرگ و «بەمەش ئاگایی ئینسان لە مەرگ ئاشکرا دەکا». بەشەکەی تریش لە هەرێمی ژیاندا دەمێنێتەوە. ئەو بەشەی ڕووی لە مەرگە وەکو ڕوخسارە ددانگرِ و شاخدارەکانی مەرگ. قابیلی تەئویل نییە، بەڵام ڕزگارکردنی دەستی ڕاست و دانانی لەسەر سنگ، نیشانەی بڕوا بەخۆبوونە. دەستی چەپیش بەهێماکردنی بۆ زەمینەی تابلۆکە، (ئاو) یان بۆ قووڵاییترین شینی ئەم بڕوا بەخۆبوونە زیاتر دەچەسپێنێ: من هەم.، چونکە لە ئاوم.

ئامادە بوونی مەرگ، ئامادەبوونە لە دەرەوەی سنووری ژیان. سەرجەمی تابلۆکە پێمان دەڵێ: هەتا ژیان ئاوا بەجیدی ئامادە بێ، مەرگ لە دەرەوەیە. بەبێ ئەوەی ئەو لە دەرەوە بوونە، دەرەوەیەکی شوێنەیی (مەکانی) بێ، چونکە لە سەرجەمی ئەم سێ تابلۆیانەدا، بوونی مەرگ پابەندی شوێن نییە. واتە ڕەسەنایەتی شوێنیی لێ سەندراوەتەوە. ئەمەش بەپێچەوانەی «تابلۆکانی هونەرمەندانی سەدەکانی ناوەندەوە، کە تیایاندا بەستەری مەرگ لە شێوەی تەختێکی خەوتندا پێشاندراوە، کە حەشاماتێکی زۆر لە دەرگا و پەنجەرەی والای ماتەمسەراوە تێدەڕوانن.[٢] هەربۆیەشە لەم بەرهەمەدا مەرگ لەو دیو سنوورەکانەوە، یان لە بۆشاییەکدا، چاوە چاوی وەدەستهێنانی دەرفەتێکە بۆ پەلاماردان.. بەڕاستی مەرگ لە دەرگا نادا، بەڵکو دەرگای هەل و دەرفەت دەکاتەوە: ڕەنگە هەر لەبەر ئەوەش بێ، کە لە جیهانی ئەم تابلۆیانەدا، ئامادەیی مەرگ، یەکسانە بەغیابی ڕووناکایی، چونکە مەرگ تاریکە!

لە پشتەوەی تابلۆکە بەردەستم نووسراوە: «بڕینی ڕەنگەکان»، ئەمەش

ناوی کارەکە نییە، بەڵکو شێوەی کارکردنێتی لە تەکنیکی تابلۆکەدا، هونەرمەند لە ڕیزکردن و بڕین و هارمۆنیکردنی هەندێ ڕەنگ و شێوە و مانا پێبەخشینیاندا ئەم بەرهەمەی خوڵقاندووە، ئەو ڕەنگانەی لێرەدا بەشدارن، بریتین لە: شین و ئاستەکانی (شینی کاڵ، کاڵتر و شینی ئاسمانی)، پاشان ڕەنگی سوور (خۆرەکە)، ڕەنگی زەرد (پرچی ئافرەتە وەستاوەکە)، ڕەنگی گەنمی (سەماکەرەکان)، ڕەنگی پرتەقاڵی (پرچی ئافرەتی ناوەڕاست) و، دواجار ڕەش (پرچی کچی سێهەم) و، ڕەش و سپی کە سەرجەمی سیمای شەیتانەکانی مەرگی داپۆشیوە. ڕەنگی شین، سەرجەمی فەزای تابلۆکەی داگیرکردووە (دەریا، چیا و ئاسمان) ئەمەش بۆتە هۆی ئەوەی کە ئاسۆی جیهانبینی کارەکەیش هەر لە ژێر دەسەڵاتی شیندا بێ، شینیش خەونی جیهانێکی بێبڕانەوەی خەیاڵە، بۆیە ئێمە پابەند نین ئەم تابلۆیە تەنیا لە چوارچێوە قیاسییەکەیدا (١١ x ١٦ سم، ئۆرگیناڵەکەی: ٥٠ x ٩٠سم) تەماشا بکەین، بەڵکو تا چاو بڕ دەکا و تا خەیاڵ توانای هەیە بۆمان هەیە بڕوانین. تا دوورترین مەودای ئاسمان و قووڵترین مەودای دەریا. ئایا ئەمە تێکشکاندنی فەزای باوی کاری هونەری نییە کە تەنیا لە پێشاندانی ئاسمانا خۆی سەقامگیر کردووە؟

تابلۆی دووهەم

خەتی پێچاوپێچی دووهەم

دەریا، سەروبنی هەیە، لە سەرەوەی دەریادا پێدەچێ گەلێ نەناس شوێنی خۆیان بکەنەوە. نەناسەکان لەم تابلۆیەشدا هەمان ئەو دزێوە ددانگرِە شاخدارانەن کە ئامادەبوونی مەرگ لە جیهانی مانای کارە هونەرییەکانی هاینەسن دا بەرجەستە دەکەن، بەڵام لە ڕەنگ و بەرگ و شێوەی تر (ئەگەرچی لێرەشدا ئەو مەوجودانە بێ شوێن و ناسنامەن).

سەرەوەی دەریا، مەنزڵگەی ڕێبوارانی هەمە جۆرە: چ ئەوانەی لە قووڵاییەکانەوە بەرەو تەنکاوەکان سەرکەوتوون و، چ ئەوانەی هەر لە تەنکاودا دەژین و چ ئەوانەش کە کەس نازانێ خەڵکی کوێن؟ تۆ تا لە

تابلۆی دووەم

تەنکاو نزیکتر بیت، زیاتر دیاری و سپی دەچیەوە، کەمتر بواری خۆپاراستنت لە هێرشی پڕتاوی نەناس بۆ هەڵدەکەوێ. بەڵام تا لە نزیکیشەوە بیت زیاتر گومان و پرس و ترس لەسەر و ڕوخسارتا بەدی دەکرێت. بەتایبەتی ئەگەر نەناس سیمایەکی مەکراویشی هەبێ.

***

کاتێک لە گۆشەی سەرەوەی تابلۆکە ورد دەبمەوە، بەیارمەتی ئەو ڕووناکاییەی لەم بەشەی کارەکەدا ئامادەیە، دەتوانم گوڵ و گیا ئاوییەکان و ڕوخساری ئاسایی ماسییەکان لێک هەڵاوێرم، هەر یەکێ لە مانە بووێکی سەربەخۆیە لە باوەشی تەنکاوی ئاوا. لەم بەشەی تابلۆکەدا، شێوەی نیگاکردنی ماسییەکان لە سیمای ئەو کەسانە دەکا کە لە دوورەوە بەپیر شتێکەوە هاتوون بەبێ ئەوەی بزانن چییە! لەلای ئەم دەستەیە ئاگایی لە ئاست نەناسدا، نەبۆتە پەرچەکردارێکی گوماندارانەی قێزەوەر. بەڵام هەر کە نیگام لەسەر ئەو بەشە دەگوێزمەوە و هێواش هێواش دێمە خوارتر، ڕووناکییەکەش کز دەبێ، گوڵە دەریاییەکان لەبەرچاومدا دەبن بەپەڵەی تاریک و بۆری وەها کە ناتوانم بەشێکی ئەوتۆیان بچوێنم، ڕوخسارەکان تا دێن مۆن و تووڕە و گوماناویتر دەبن، ترس و سڵەمینەوە دەبێتە حاڵەتێکی هاوبەشی ماسییەکان.

ئەوجا لە داوێنی تابلۆکەوە دەڕوانم: زیاتر ئەم ساتەوەختەم بۆ ئاشکرا و بەرجەستە دەبێ دەبینم ڕووناکاییەکە کز نەبووە، بەڵکو تاریکی هرووژمی هێناوە. ئامادەیی هەمیشەیی مەرگە لە پەراوێزی ژیاندا، ئامادەبوونێکی حیلەگەرانەی فێڵاوی و ددانگڕ؛ دەبم بەبەشێک لە دیمەنەکە و ددانم چیڕ دەکەمەوە، قێزم لە هەموو نەناسێک دەبێتەوە، بەڵام ناتوانم دەنگی خۆم بەماسی و گیانەوەرە دەریاییەکانی تر بگەیەنم، من لە قەڵەمڕەوی مەرگدام، نیوەم بۆتە تاریکی.

***

لەم تابلۆیەشدا ناکەسی مەرگ و هەلپەرستییەکەی ئامادەیە: لە

سەرەوەی کارەکەدا دابەشبوونی ڕەگ دابەشبوونێکی یەکسانە، ڕۆشنایی بەیەک ئاست بڵاو بۆتەوە، بەڵام لە بەشی خوارەوەدا تاریکی بەشێوەیەکی یەکسان دابەش نەبووە، لەلای ڕاستی داوێنەوە ئەم تاریکییە دەسەڵاتێکی ڕەهای هەیە و، لەلای چەپیشدا ئەم دەسەڵاتە ئاستێکی ڕێژەیی وەرگرتووە، لەلای ڕاستەوە تەنیا ڕەشی و سپیایی دیارە. لە کاتێکدا ڕەنگی شین لەلای چەپەوە ئامادەیە، ئامادە وەکو قووڵایی و نهێنییەکانی.. هاتنە ناوەوەی تاریکی و داگیرکردنی نیوەی ڕووبەری تابلۆکە لە گۆشەی لای ڕاستەوە (شوێنی قرژاڵەکە) یان لە درزێکی بۆشاییەوە زیاتر بەرجەستە بووە. دوژمنیش هەمیشە لە ڕێگای نەناس و درز و ڕێگەی چەپەک و تەریوەوە زەفەر دەبا. ئەم حوزوورەی تاریکی لە جیهانی ناو تابلۆکەماندا، حوزوورێکی ناشەرعییە، هەربۆیەشە گومان و تووڕەبوونی کردۆتە تایبەتمەندی ماسییەکان.

***

کەواتە مەرگ ئامادەیە و شێوەیەکی نەناسی گاڵتەجاڕانەی بەخۆ بەخشیوە، شێوەی جادووگەرێکی هونەرمەند کە دەتوانێ لە ساتەوەختی یەکەمی ئامادەبوونەکەیدا، کۆمەڵانێک لە خۆی کۆ بکاتەوە، بەبێ ئەوەی خۆی ناساندبێ. قبووڵکردنی ئەم ئامادەبوونەی مەرگیش، مەرگی خەندان و گەشاوە، بۆخۆی مەترسییەکی گەورەیە. مەترسییەکی وەها پێویستە هەرچی زووتر پەیوەندی ناسنامەکەی بەبوونی ئێمەوە ئاشکرا بکرێ.

من یەکەم جار لەلایەن ڕوخساری گەشاوەی مەرگەوە سەرنجم ڕادەکێشرێ، هیچ پەرچەکردارێکی نارەزامەندانەم لا دروست نابێ، پاشان لە یەکەم پۆلی ماسییەکانی پێشەوە دەڕوانم: دەبینم ماسییەکان بەپێچەوانەی منەوە، تەماشای ڕوخساری نەناس ناکەن، بەڵکو هەموویان لە دەستەکانی ورد بوونەوە، لێم ئاشکرا دەبێ، هێشتاکو نیگای من و ماسییەکان یەک نیگا نییە، من هێشتا لە دەرەوەی تابلۆکەدام و نەبووم بەبەشێک لێی! چ سەرگەردانم؟ بەپەلە وەخۆ دەکەوم و لە تەنکاوی لای سەرەوەی تابلۆکەوە، بەناو پۆلی ماسییەکاندا دڕ بەتەنیاییم دەدەم، گوێم

لەتاکەتاکەی گیانەوەرانە، بەچرپەوە لەگەڵ یەکدی دەئاخڤن- «لە تەنکاوا دەبێ هێواش بدوێی، نەناسێک ئامادەیە» دەڕوانم لەهەر چوار لاوە ماسی و قرژاڵ و گیا ئاوییەکان و گوڵای دەریا لە تەختی شانۆ نزیک دەبنەوە، ترسی شوێنم لە دڵ دەنیشێ، گوڕێ دەدەمەوە بەرخۆم. بەشانەسوێ لە ڕیزی یەکەم نزیک دەبمەوە، بەشێکم دێتە ژێر دەسەڵاتی تاریکاییەوە و بەشەکەی دیم لە ڕووناکییدا، بەهۆی ئەم بەشەیانەوە پەیوەندی خۆم بەبوونی ناوەوەی تابلۆکە دەبەستم و منیش وەکو ماسییەکان نیگام دەبڕمە دەستەکانی مەرگ..

***

نازانم کەی دێمەوە دەر، لە پەنجەرەی کەشتییەکەوە دەڕوانمە دەریا، هەست دەکەم سەرمای خۆرئاوابوون لە قاچە سپییە تووکنەکانم ئالاوە.. ئاوڕ دەدەمەوە بۆ لای تۆریستەکانی هاوسەفەرم کە ئیدی زۆربەیان خەوتوون. یان لەگەڵ شەهوەتدا چوونە جێگاوە. دێمەوە سەر تابلۆکە، یان ئەو بانگم دەکاتەوە؟ ئەمجارەیان ڕەنگەکان، ماسی سپی و خۆڵەمێشی و سەوز، گیاندارانی تری جیهانی ڕەنگ سەرنجم ڕادەکێشن، ناوی هونەرمەند و مێژووی تەواوبوونی بەڕەنگی سەوز نووسراوی لای ڕاستی تابلۆکە لە خۆمم دەدزنەوە.

***

چۆن لە مەترسی و نەناس دەڕوانم؟ لەم تابلۆیەدا، ڕوانین تەنیا ڕوانینە، تەنیا واق ورمان و تووڕەیی و تێڕامانی بێ کردەوەیە، تێڕامانی ماسییە سپییە سادەکان کە زیاتر گەلۆری و حەپەساوی پێوە دیارە، جیاوازییەکی ئەوتۆی لەگەڵ تێڕامانی ترساوی ئەو ماسییە خۆڵەمێشییە ڕەنجدەرانە نییە کە لە ڕیزی پێشەوەی هەموو ئامادەبوونێکی دوژمنا واقیان وڕماوە و دەبنە یەکەم قوربانی.. واق ورمانی ئەمانیش لەگەڵ هەیبەتی ماقووڵانەی ئەو نەهەنگانەدا جیاوازی نییە کە حەز دەکەن لە ڕیزی پێشەوەدا ورگی گەورەیان بنوێنن بەبێ ئەوەی لە ساتەوەختی کارەساتەکانا شتێکیان لە دەست بێ.

پاشان لە ماسییە دانا سەوزپۆشەکان دەڕوانم، ئەمان ڕازاوەترن: تێکەڵبوونێکی نەگونجاوی ڕەنگەکانن (سووری کاڵ، سەوز، خاڵی ڕەش و خەتی سپی، کە جۆرێ دیسپلین بەهەیبەتیان دەدا) پەست دەبم، لە سەوزە ڕۆشنبیرانی دەریا پەست دەبم، چونکە نەک تەنیا لە شوێنێکی میانەرەوان: نێوان پۆلی خۆڵەمێشی و نەهەنگە ماقووڵەکاندا، بەڵکو نیگاشیان، لە هەموو نیگاکانی تر گەلۆرانەتر خۆی دەنوێنێ. ئیدی ڕەشایی بەری چاوانم دەگرێ، توانای خۆ گەیاندنم بەتەنکاوەکان نییە، خەریکم لە تاریکیدا وەکو گوڵەکانی دەریا شێوەی خۆم ون دەکەم، دەبمە خاڵێکی ڕەش.

لێرەدا گیاندارە بەرژەوەندیخوازەکان دەبینم، چنگەکانیان قژ کردوون و ڕۆژگار لەگەڵ کێ بێ ئەمانیش لە دوایەوەن.. زیاتر پەست دەبم، نامەوێ خۆم بدەم بەدەست مەرگەوە، ڕێگام لێ ون دەبێ، بینایییم تاریک دادێت.. هاوار دەکەم.. هاوار.

دەستێک، ئاها! ویژدانێکی سەوزی موتڵەق (ولیەم هاینەسن W.H 76) لە گۆشەی ڕاستی تابلۆکەوە دەستی دەداتە دەستم. ڕزگارم دەکا.

جارێکی تر دەبینم، لە ڕەهایی تاریکی لە فرسەتگەراوی مەرگدا، هۆشیارییەک بوونی هەیە، مەرگ هێشتا لە دەرەوەیە، چونکە هونەرمەند لێرەیە. دەبینم هێشتا سەوزی موتڵەق: «خودی ئاگای هونەرمەند دوا سەرچاوەی دەسەڵاتە. کەشتییەکە دەڕوا و بەحر بەربڵاو..

تابلۆی سێهەم

خەتی پێچاوپێچی سێهەم:

لە ناخی دەریادا هەموو بووێک جەوهەرە، چونکە دوا قووڵایی لە بنەمادا جەوهەری هەموو شتێکە.. بەپێچەوانەی ئەو وێنانەی هەر ڕۆژ لە کاناڵەکانی تەلەفزیۆندا دەیانبینین، قووڵایی دەریا بەبینینی چاوی هونەرمەند، تاریک نییە، ڕۆشنە. لە قووڵیی دەریادا ڕەنگەکان بەشێوەیەکی جەوهەری ئامادەن: ڕەگی گیایەکانی دەریا لە ئەبەدییەتی

تابلۆی سێیەم

خۆیاندا نغرۆ بوون، هەموو شتێک جەوهەری خۆبەتی، چونکە لەقووڵاییی و ناخدا شوێنی نهێنی نابیتەوە. لە قووڵاییدا خودا و درەختی مەعریفەت ئامادەن و، هەموو ئامادەبوونێکیش خۆی لە خۆیدا ئامادەییە لە قەڵەمڕەوی مەعریفەت و پیرۆزی ناخدا.

هونەرمەند لەم تابلۆیەدا، دەمانباتە ناخ و قووڵایی دەریاوە تا لەوێ ئامادەبوونی ڕەهای هەموو هێزەکان ببینین، لێرەوە ئیدی بەئاسانی لە جیهانی مانای ئەم تابلۆیە ڕزگارمان نابێ.. چونکە ئامادەبوونمان، ئامادەبوونێکی سادەی گەشتکەرانەی بەردەمی تابلۆیەک نییە. ئامادەبوونێکی جەوهەرییە لە ناخی دژەکاندا. کۆششی هونەرمەند سەرنجڕاکێشانی ئێمەیە؛ بۆ ئەوەی لە چارەنووسی دیاردەکاندا بڕیار بدەین و ملکەچی ژێر دەسەڵاتی گفتوگۆیان بکەین، ڕاشکاوتر بڵێیم: هونەرمەند دیالۆگێکمان لەگەڵدا دروست دەکا بۆ ئەوەی دواجار ئێمەش بڕیارێکی تراژیدیانە بدەین.

***

لە چوونە ناوەوەی تابلۆکە ناترسم، بەدوای دەرگایەکی کراوە، گۆشەیەکی بەتاڵ و فەزایەکی تەنکی ڕووندا، وێڵ نیم، دەبینم لە هەر چوار لاوە ڕەنگەکان و گیانداران لە شێوەی بازنەیەکدا بەرەو چەقی تابلۆکە خۆیان تاو دەدەن. ئەم بزووتنەوەیەش بەرەو چەق، ماندالا (بازنەی کەماڵ)م بیر دەهێننەوە. یان ڕووبەری هورقلیایی ڕەنگ بەتێگەیشتنە سوهرەوەردییەکەی.

لە ناوەڕاستی ئەم بازنەیەدا، خواوەندی ڕۆشنایی کەوتۆتە بەر هێرشی دڕندانەی تاریکی، توخمی نەناس کە مایەی مەرگی پێیە توانیویەتی زەفەر بەعەرشی ڕۆشنایی بەرێ، ئەو ڕۆشناییەی چاوی کامێراکانی تەلەفزیۆن نایبینن. لێرەدا هەموو بووێ لە مەترسیدایە: قورسایی ئەم ساتەوەختە تراژیدییە لە سەرانسەری قەڵەمڕەوی ئاوا دەنگی داوەتەوە. دەبینم لە هەر لاوە، گیاندار و بوونەوەرەکان خۆیان بەرەو ناوەند تاو

دەدەن. بەرەو ئەو شوێنەی خواوەندی ڕووناکی لە باوەشی دڕندانەی نەناسێکدا، بێدەسەڵات و چارە تێمان دەڕوانێ.

***

لە بنەوەی تابلۆکە (لە قووڵاییییەوە) دەڕوانم: گیا ئەبەدییەکانی دەریا پەشۆکاون. لەلای چەپەوە نەناسێکی شەیتان سیما، دەیەوێ هرووژمی نەهەنگەکان لە دژی خۆی ئارام کاتەوە. تەمەننا و پاڕانەوە لە ڕوخساریدا دەبینرێ، بەدرێژکردنی دەستە چنگاڵییەکانی و لەش و لاری نیوەچەماوەی هێندەی نەماوە بڕوای پاکێتی خۆیم لا دروست بکا! هێندەی نەماوە منیش بۆی بپاڕێمەوە.. بەڵام خێرا چاوم لەسەر ئەم دیمەنە بەزەیی ئامێزە هەڵدەگرم، بەدەستەکانم لاسک و گەڵای چڕی گیا ئەبەدییەکان لادەدەم و دەلاقەیەک دەکەمەوە تا لێوەی بڕوانمە هرووژمی ڕقاوی پۆلە نەهەنگەکان. جارێکی دی بۆم دەردەکەوێ، من بەهەڵەدا چووم، هێندەی نەمابوو بچمەوە ژێر کاریگەری جادووگەرانەی مەرگ دەبوو بۆ تێگەیشتن لەم جەنگە ڕقی ماسی و نەهەنگە یاخییەکان بخوێنمەوە، دەبوو نیگای پڕ نەفرەتی پەرییانی ئاوی بمخاتە ژێر کاریگەری خۆیەوە کە لە شێوەی بازنەیەکدا شوورایەکی ماندالاییان بەدەوری خواوەندی ڕۆشناییدا دروستکردووە و مەترسییەکی مەزن لە نیگا و پرچی درێژی پەشۆکاوییاندا دەبینرێ..

***

دێمەوە دەر. شەرمەزار دێمەوەدەر. لە پەنجەرەی کەشتییەکەوە دەڕوانم. نیگام بڕی ئەودیوی شووشەی پەنجەرەکانی ناکا.. چ نابینم، کارتپۆستاڵەکە بەپەنچەرەکەوە دەنووسێنم تا دوا ڕۆشنایی لە پەنجەرەوە میوانی نێو ئێوارەی کەشتییەکەم نەفەسبڕ کەم. تا چیدی ڕووناکی درۆزنەی دەرەوە نەبێتە ڕێگری گەیشتنم بەبڵێسەی ناخ... جەستەم دەسپێرمەوە بەنیگای توریستە لاڵ و پاڵکەوتووەکان، دەچمەوە ناو جیهانی ڕەنگ.

لە چوونەوە ناوەوەی ناو تابلۆکە باکم نییە، ڕۆشناییش نەبێ، ڕێگای